

Å høre til der du bor: om foreldres opplevelser av tilhørighet gjennom barnehagen

Gunnar Magnus Eidsvåg

Universitetet i Stavanger, Norge

Korrespondanse: Gunnar Magnus Eidsvåg, e-post: gunnar.m.eidsvag@uis.no

Sammendrag

Denne artikkelen belyser hvordan minoritetsforeldre kan danne tilhørighet til lokalsamfunnet gjennom barnehagen. Minoritet brukes i denne sammenheng om foreldre med migrantbakgrunn. Med lokalsamfunn menes formelle og uformelle fellesskap i nærmiljøer, institusjoner og organisasjoner i barnehagens nærområde. Studien er en del av et større forskningsprosjekt kalt *Politics of belonging* med støtte fra Nordforsk. Artikkelen har to sett av empiri: intervju med seks foreldre samt åtte gruppeintervju med 21 ansatte foretatt ved oppstart og avslutning av prosjektet. Gjennom innholdsanalyser av disse intervjuene drøftes forskningsspørsmålet om hvordan foreldre utvikler tilhørighet til lokalsamfunnet gjennom barnehagen. Artikkelen teoretiske utgangspunkt er hentet fra Nira Yuval-Davis' forståelse av tilhørighet og Mark Granoveters teori om styrken i svake bånd. Forskning på foreldre og barnehage har ofte rettet seg mot foreldresamarbeid og om hva som preger møter mellom foreldre og barnehage. Mindre oppmerksomhet er blitt rettet mot barnehagens ringvirkninger på foreldrenes sosiale tilhørigheter. Denne artikkelens funn peker på betydningen av barnehagens ulike arbeidsmåter rettet mot foreldre. Barnehagen er en viktig arena hvor foreldres tilhørighet til lokalsamfunnet formes, særlig dersom barnehagen er bevisst på dette i sitt arbeid.

Nøkkelord: integrering; foreldre; tilhørighet; lokalsamfunn; svake bånd

Abstract

Belonging where you live: on parents' experiences of belonging through ECEC

This article sheds light on how minority parents can form a sense of belonging to the local community through ECEC. Minority is used in this context for parents with a migrant background. Local community refers to formal and informal societies, institutions, and organizations in the vicinity of the ECEC. The study is part of a larger research project called *Politics of belonging* supported by Nordforsk. The article has two sets of empirical data: interview with six parents and eight group interviews with 21 employees conducted at the beginning and end of the project. Through these interviews, the research question of how parents develop belonging to the local community through the ECEC is discussed. The article is based on social scientist

Nira Yuval-Davis' understanding of belonging and Mark Granovetter's theory of the strength of weak ties. Research on parents and ECEC has often focused on parent collaboration about the child and about what characterizes meetings between parents and ECEC. Less attention has been paid to the ECEC's effects on parents' social belongings. The findings of this article point to the importance of the ECEC's work towards parents. ECEC is an important arena for parents' belonging to the local community, especially if the ECEC is aware of this in its work.

Keywords: *integration; parents; belonging; local community; weak ties*

Ansvarlig fagredaktør: Eva M. Johansson

Innledning

Denne artikkelen belyser barnehagen som et sted hvor tilhørighet dannes. Gjennom forskningsprosjektet *Politics of belonging* har forskere i fem land studert barns, ansattes og foreldres tilhørigheter til hverandre og til barnehagen (Universitetet i Stavanger, 2020). Prosjektet har utforsket hvordan barnehagen fungerer som et sted hvor tilhørigheter skapes, vedlikeholdes og forhandles av de ulike partene (f.eks. Eek-Karlsson & Emilson, 2021; Eidsvåg & Rosell, 2021; Einarsdóttir & Ólafsdóttir, 2020; Johansson & Rosell, 2021; Kyrönlampi et al., 2021). En del av prosjektet studerte barnehagen som en situert samfunnsinstitusjon, med funksjoner og hensikter som strekker seg videre enn den enkelte virksomheten. Formålet med denne artikkelen er å undersøke barnehagens betydning for minoritetsforeldres tilhørighet til lokalsamfunnet forstått som formelle og uformelle fellesskap i nærmiljøer, institusjoner og organisasjoner i barnehagens nærrområde (Moen, 2011, s. 17, 80). Her dannes relasjoner, vaner, rutiner og holdninger (Horrigmo, 2021, s. 62).

Barnehageforskere har lenge vært opptatt av barnehagen som en del av lokalsamfunnet (Moen, 2011, s. 85), og i senere år har rammeplanens fagområde *nærmiljø og samfunn* dannet utgangspunkt for fagbøker (Moen, 2011) og forskning på lokalsamfunnet som en læringsarena for barn (Horrigmo, 2021; Horrigmo et al., 2021).

Denne artikkelen studerer barnehagen som en offentlig institusjon med blick på hvilke innvirkninger den har på brukernes erfaringer av tilhørighet i nabolag der de bor. Brukere forstås her som barn og foreldre. Begrepet «foreldre» defineres ikke biologisk, men sosialt, og inkluderer foresatte (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Artikkelen forsøker å finne sammenhenger mellom praksiser og handlinger i en offentlig institusjon, det vil si barnehagen, og opplevelser av tilhørighet i den private sfære, det vil si hos brukerne.

Barnehagens potensial som en møteplass for barn og for foreldre er nevnt i flere sammenhenger (Andenæs, 2012, s. 8; Østrem, 2018, s. 24–25), men hvorvidt foreldre faktisk erfarer barnehagen som et sted hvor tilhørighet dannes, er lite belyst. Studier viser at foreldre som har samme bakgrunn som ansatte i barnehagen, har lettere for å få innpass i barnehagens virksomhet (Wolf, 2019, s. 180–181). I denne studien rettes søkelyset derfor mot foreldre fra minoritetsgrupper, her kjennetegnet ved deres bakgrunn som migranter.

Artikkelen tar for seg hvordan foreldre kan forme tilhørighet til lokalsamfunnet gjennom barnehagen. Som en del av datainnsamlingen til den norske delen av *Politics of belonging*, ble seks foreldre i tre ulike barnehager intervjuet. Alle foreldrene har et annet morsmål enn norsk og har flyttet til Norge i voksen alder. Videre vil artikkelen også benytte empiri fra åtte gruppeintervju med 21 ansatte i de samme tre barnehagene. Disse to settene med empiri danner grunnlaget for analysen i den artikkelen.

Forskningsspørsmålet er da som følger:

Hvordan utvikles foreldres tilhørighet til lokalsamfunnet gjennom barnehagen?

I artikkelen drøfter jeg empirien i lys av Nira Yuval-Davis' teori om transversal tilhørighet (se teoridel) sammen med Mark Granovetters teori om styrken i svake bånd (Granovetter, 1973).

Tidligere forskning

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2017) er naturlig nok rettet mot barnets behov i barnehagehverdagen. Når tilhørighet blir tematisert, er det barnets tilhørighet det dreier seg om. Rammeplanen tar for seg foreldresamarbeid og definerer «barnets beste» som formålet med samarbeidet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Foreliggende artikkel forsøker ikke å utfordre forståelsen av barnehagens kjerneoppgaver, men vil i stedet rette søkelyset på virkninger barnehagen har for foreldres tilhørighet til lokalsamfunnet de bor i.

Barnehagens ringvirkninger på nabolag og lokalsamfunn er et lite utforsket område i barnehagevitenskapen. Noe litteratur finnes som følgeforskning på satsinger med familie-sentre, kommunesentre eller *community hubs*. Konklusjonene her er at slike sentre har vist å ha positiv virkning på foreldres følelse av tilhørighet (Hadley, 2012, s. 39; Holmøy, 2008; Kongsgård, 2011, s. 87–88; Moss & Penn, 2012, s. 157–161).

I norsk sammenheng har forskningen på møtet mellom barnehagen som offentlig institusjon og familier som del av den private sfære, rettet seg mot ulike sider av barns og foreldres rettigheter samt barnehagens plikt til samarbeid. Det finnes en rekke studier av hvilke avveininger ansatte har gjort av barns medvirkning (f.eks. Bae, 2012; Bratterud et al., 2012; Ree, 2020; Seland, 2018) og foreldres brukermedvirkning (f.eks. Bratterud et al., 2012, s. 23–27). Videre har forskning belyst samarbeid mellom foreldre og barnehage, det kan være formelle sider ved samarbeidet (Børhaug, 2011, s. 60; Gulbrandsen & Eliassen, 2013, s. 62–68; Haugset et al., 2016, s. 13), eller sammenheng og brudd i forventninger og verdier mellom hjemmet og barnehagen (Hadley, 2012, s. 45–46; Krogstad, 2021; Tveitereid, 2018; Wolf, 2021, s. 342).

I fag- og forskningslitteratur skrives foreldresamarbeid fram som en del av det pedagogiske arbeidet og som en rettighet foreldrene har til å være med på å ta avgjørelser for sine barn i barnehagen. Forskning har belyst ulike sider ved foreldresamarbeid. En studie av Drugli og Undheim peker på en tendens til at foreldre er tilfredse med barnehagen (Drugli & Undheim, 2012). Utdanningsdirektoratets foreldreundersøkelser indikerer også at foreldretilfredsheten er stabilt høy (Rydland & Christensen, 2021, s. 34), selv om bruken av undersøkelsen ikke nødvendigvis kan sies å undersøke kvaliteten i barnehagen (Johansen, 2020; Larsen & Slåtten, 2020, s. 115–117).

Formen på og omfanget av foreldresamarbeid tyder imidlertid på at tilfredsheten er grunnet i tillit mer enn i kjennskap til barnehagens hverdagsliv. Det daglige foreldresamarbeid i barnehagen skjer ofte i hente- og bringesituasjoner hvor foreldre og ansatte veksler mellom å snakke med barnet og om barnet (Solberg, 2019, s. 10). Samtalene kan da få preg av gjentakende mønstre som i liten grad legger til rette for å ta opp ømtålige tema (Solberg, 2019, s. 10). Nevnte studie av Drugli og Undheim viser at foreldre og barnehageansatte er fornøyde med samarbeidet selv om de vet lite om hvordan barna har det på de respektive arenaene, det vil si i barnehagen og i hjemmet (Drugli & Undheim, 2012, s. 64). Dette kan tolkes som et uttrykk for tillit mellom foreldre og barnehage (Kasin & Bergflødt, 2014, s. 128). En slik tillit kan også finnes blant migrantforeldre, noe en studie blant tyrkiske migranter viser (Norheim et al., 2022, s. 49).

Forskning som ser på hvordan barnehagen samarbeider med minoritetsforeldre gir et sammensatt bilde. Nevnte studie blant tyrkiske migrantforeldre viser at foreldre og barnehage har positive erfaringer med samarbeidet (Norheim et al., 2022, s. 51). Andre studier peker imidlertid på at det også finnes noen utfordringer ved samarbeidet. Foreldre som har lignende sosial og kulturell kapital som de ansatte, kan ha lettere for å bli hørt og sett (Wolf, 2019, s. 180–181) enn foreldre med annen språklig og kulturell bakgrunn. Sistnevnte gruppe kan oppleve utfordringer i kommunikasjon med ansatte (Solberg, 2018), for eksempel kan majoritetsspråk gi ansatte en noe dominerende rolle i hente- og bringesituasjoner (Moskvil, 2021, s. 202). Ansattes syn på flerspråklighet er videre en faktor som påvirker rammene for samarbeid, særlig dersom dette synet preges av preferanse for majoritetssamfunnets språk (Pesch, 2018, s. 179–181). Utfordringer i kommunikasjon kan være med på å forklare hvorfor enkelte foreldre kan oppleve seg evaluert som forelder og må beskytte seg fra fordomsfulle tolkninger av hennes forståelse av morsrollen (Andenæs, 2011, s. 61).

Disse utfordringene er ikke unike for norske barnehager. I en review-artikkel som tar for seg 25 engelskspråklige forskningsartikler om samarbeid mellom foreldre og ansatte i ECEC-institusjoner, peker Norheim og Moser på tre hovedtendenser (2020, s. 795–802). Samarbeid utfordres av språkbarrierer, asymmetriske maktrelasjoner og kulturelt betingede ulikheter og uenigheter. Slike utfordringer kan bidra til å gjøre migrantforeldre usikre i møte med barnehagen (Einarsdóttir & Jónsdóttir, 2019), gjøre samarbeidet utfordrende

(De Gioia, 2015, s. 670) og skape situasjoner hvor foreldres og ansattes ulikheter i verdier og forventninger ikke blir oppdaget (Hadley, 2012, s. 43–45).

En studie gjort blant ansatte i barnehager viser at denne gruppen kan være usikre på egen kompetanse i møte med minoritetsforeldre og ha vansker med å skape nære relasjoner til dem (Sønsthagen, 2018). På den andre siden kan forskning på polske barns erfaringer av møtet med norsk barnehage peke på hva riktig kompetanse kan ha å bety (Sadownik, 2018). Alicja Sadownik viser hvordan barnehager som hadde fokus på språk og lekekompetanse, i større grad lyktes med å skape en god overgang for barna. Sadownik, som selv har bakgrunn fra Polen, mener nordiske barnehager med fordel kan legge mer vekt på barns språklæring og ta lærdom av den anglo-saksiske modellen for ECEC, særlig med hensyn til kognitiv læring og strategier for språktilegnelse (2018, s. 968).

Norsk barnehagepolitikk

Fra Kunnskapsdepartementets side har det siden 2006 blitt lagt vekt på en «ressursorientert tilnærming til språklig og kulturelt mangfold» (Otterstad & Andersen, 2012, s. 2). I 2013 innførte Kunnskapsdepartementet en nasjonal satsing på *Kompetanse for mangfold*. Spørsmålene blir også stadig viktigere i barnehagelærerutdanningene. Universitets- og høyskolerådets nasjonale retningslinjer holder fram «mangfold og likeverd» som det første av flere temaer som skal vektlegges (Universitets- og høyskolerådet, 2018, s. 6). Dette har også resultert i en rekke fagbøker og lærebøker som tar for seg normative praksiser for hvordan flerkulturelt foreldresamarbeid kan foregå (f.eks. Birkeland & Ødemotland, 2020; Gjervan et al., 2012; Sand, 2016).

Teori

I et livsløpsperspektiv kan fasen som foreldre til små barn være en periode i livet hvor man har god mulighet til å knytte nye sosiale bekjenskaper. Gjennom barna blir foreldre involvert på ulike arenaer som de ellers ikke ville vært en del av. Her kan barnehage og fritidsaktiviteter tjene som eksempler. Slike møtepunkt trekkes fram i teorier om sosial integrasjon (Korsnes et al., 1997, s. 288).

I barnehagen møtes foreldre som ellers ikke ville hatt naturlige møtepunkter i deres sosiale liv. Tilhørighet i denne gruppen kan være like mye på tvers av ulikheter som på grunn av likheter. Den britiske samfunnsforskeren Nira Yuval-Davis har teoretisert tilhørighet (*belonging*) i slike fellesskap.

Begrepet *belonging* har blitt brukt på ulike måter i en rekke studier (f.eks. Antonsich, 2010; Boldermo, 2020; Guo & Dalli, 2016; Roffey, 2013; Sumsion & Wong, 2011). Studiene i forskningsprosjektet *Politics of belonging* har imidlertid brukt Yuval-Davis' teoretiseringer

av begrepet (f.eks. Berge & Johansson, 2021; Eidsvåg & Rosell, 2021; Johansson & Puroila, 2021). Det vil også inneværende artikkel gjøre.

Nira Yuval-Davis skriver i flere sammenhenger om tilhørighet i et interseksjonelt perspektiv (2006, 2011, 2015). Yuval-Davis skiller mellom tilhørighet (*belonging*) som et begrep, og forhandlinger om tilhørighet (*politics of belonging*) som et sosialt og politisk fenomen (2006, 2011). Forhandlinger og begrepsforståelse henger sammen og påvirker hverandre gjensidig (Johannessen et al., 2018, s. 65). I en analytisk tekst er det likevel nyttig å skille mellom dem.

Yuval-Davis forklarer begrepet *belonging* ved bruk av kategoriene *social location, identifications and emotional attachment* og *ethical and political values* (2011, s. 12–18). Tilhørighet kan vise til hvilke sosiale plasseringer man tilskriver seg selv og andre, samt kategoriene man bruker til dette (f.eks. kjønn, nasjon, rase, klasse, alder, yrke og slektskap). Begrepet kan også vise til følelsen av tilhørighet, forstått som følelsen av å være i kjente, inkluderende og trygge omgivelser. Videre bruker Yuval-Davis begrepet om etiske og politiske verdier knyttet til ulike tilhørigheter.

Med *politics of belonging* viser Yuval-Davis til forhandlinger om tilhørighet og grensdragninger mellom ulike grupper når det gjelder hvem som skal regnes innenfor og utenfor. Slike forhandlinger kan inngå i sosiale relasjoner og grupper, men de kan også danne grunnlaget for nasjonal politikk og institusjonell tilhørighet (Yuval-Davis, 2011).

I denne artikkelen er særlig *identifications and emotional attachment* relevant fordi disse begrepene kan brukes til å analysere barnehagens funksjon for å skape tilhørighet til lokalsamfunnet hos foreldrene. De andre sidene ved Yuval-Davis' teori, som maktaspektet ved tilhørighet, har imidlertid vært viktige for forskningsprosjektet *Politics of belonging* og drøftinger av disse perspektivene gjøres i andre publikasjoner (e.g. Berge & Johansson, 2021; Eidsvåg & Rosell, 2021; Juutinen et al., 2018).

Identifikasjon og følelsesmessig tilknytning trenger ikke nødvendigvis være så sterk for å ha betydning (Granovetter, 1973). Også svake bånd (*weak ties*) mellom foreldre kan være viktige for flere formål. Mark Granovetters forskning viste hvordan svake bånd kan ha betydning for informasjonsflyt (Kasin & Bergflødt, 2014, s. 73), men jeg vil gjerne vektlegge denne teoriens betydning for å skape en følelse av tilhørighet til lokalsamfunnet. Granovetter påpeker at svake bånd kan fungere bedre enn sterke bånd for å knytte mennesker med i utgangspunktet ulike gruppetilhørigheter sammen. Jeg vil derfor trekke veksler på Granovetters teori om at svake bånd er viktige for muligheter til integrasjon i større fellesskap. Sterke bånd fører til sterkt samhold i relativt små grupper, men med fare for fragmentering av større fellesskap dersom de svake båndene uteblir (Granovetter, 1973, s. 1373).

Identifications and emotional attachment kan videre brukes til å studere læringsmålene i rammeplanens fagområde *nærmiljø og samfunn*, som for eksempel:

Personalet skal

- * introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt
- * gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotypier og rasisme (Kunnskapsdepartementet, 2017)

Her vil jeg også knytte an til Yuval-Davis' begrep transversal tilhørighet (*transversal belonging*) (2010). Yuval-Davis knytter tilhørighet og identitet sammen gjennom begrepet situert interseksjonalitet (Yuval-Davis, 2015, s. 93). Hun avgrensner seg mot begrepet identitetspolitikk hvor politiske og sosiale bevegelser samler og engasjerer folk omkring en felles fortelling (Yuval-Davis, 2010, s. 266). Situert interseksjonalitet retter søkelyset mot nyansene, det overskridende og ufullkomne i enhver form for sosial gruppering (Yuval-Davis, 2015, s. 93).

Yuval-Davis peker på begrepet transversal tilhørighet som et alternativ til tilhørighetsprosjektene som preger identitetspolitikken (2010, s. 277). Transversal tilhørighet søker gjennom solidaritet og frigjørende verdier å etablere et felles oss på tvers av andre tilhørigheter (Yuval-Davis, 2009, s. 15). Flere av rammeplanens formuleringer kan leses i lys av en slik forståelse av tilhørighet. Her fra kapittel 1, «Mangfold og gjensidig respekt»:

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9)

Slike formuleringer kan tolkes som en balansegang mellom multikulturalisme og liberalisme (Hovdelien, 2014, s. 1115).

En forutsetning for Yuval-Davis' begrep «transversal tilhørighet», er at det dannes epistemologiske fellesskap hvor ulike kunnskaper og posisjoner blir anerkjent og sett på som underveis eller uferdige, men ikke ugyldige (2010, s. 278). En slik forståelse passer godt til dannelses- og læringssynet som fremsettes i rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 53), hvor man også må gå sitt eget standpunkt etter i sømmene. Slike epistemologiske fellesskap kan ses på som en kontrast til politiske fellesskap der ulike grupper kjemper om å få gjennomslag for sine synspunkt. Yuval-Davis skriver at «den eneste måten å nærme seg 'sannheten' på er gjennom dialog mellom folk med ulike standpunkt, jo større avstand jo bedre» (2010, s. 278, artikkelforfatters oversettelse).

Begrepet transversal tilhørighet passer godt med rammeplanens pedagogiske føringer for arbeid med barn. Denne artikkelen utforsker hvordan barnehagen kan fungere som et sted for transversal tilhørighet for foreldre også.

Metode og analyse

Inneværende studie er en del av forskningsprosjektet *Politics of belonging*. Den norske delen av dette prosjektet samarbeidet med tre ulike barnehager i deltakende aksjonsforskning som har mange likhetstrekk med *Cultural Historical Activity Theory* (Postholm, 2019, s. 11). Denne tilnærmingen til aksjonsforskning kombinerer samarbeid om utvikling av praksis med kombinasjoner av kvalitative metoder som blant annet intervju og observasjon.

Barnehagene var strategisk valgt ut basert på tidligere deltakelse i prosjekt om kulturelt og språklig mangfold (Berge & Johansson, 2021, s. 29). Videre hadde disse barnehagene barnegrupper med stort mangfold (ferdigheter, språk, etnisitet og kultur). Barnehagene lå i ulike bebyggelsestyper, det vil si i en relativt stor by, i en mindre by og i ei bygd.

Som et ledd i disse partnerskapene, møttes barnehageansatte og forskere for å lære av hverandre. Felles tema var tilhørighet. Prosjektet var utformet slik at forskere og ansatte skulle belyse ulike gruppers tilhørighet til barnehagen, deriblant foreldres. Hvilke grupper og tilhørigheter det enkelte partnerskapet gikk dypere inn i, ble bestemt i møte mellom barnehagen og forskerne. I en av barnehagene ble foreldres tilhørighet tematisert på et personalmøte (mars 2019). Her diskuterte ansatte og forskere barnehagens betydning som et møtepunkt i lokalsamfunnet. Temaet var hvordan barnehagen i større grad kunne være et sted hvor foreldre knyttet kontakt med hverandre og med andre i lokalsamfunnet. Etter ønske fra barnehagen ble samme tematikk løftet fram på et foreldremøte (september 2019). Her kunne foreldrene gi uttrykk for hva de mente var realistisk og nyttig når det gjaldt å bli kjent med andre barn og deres foreldre.

Inneværende studie er basert på to sett med empiri. Sett 1 er intervjuer med foreldre fra de tre barnehagene. Sett 2 er gruppeintervjuer med ansatte i de samme barnehagene like etter oppstarten (september 2018) og ved avslutningen av prosjektet (juni 2020).

Foreldrene ble intervjuet i mars 2019, omtrent samtidig ble foreldresamarbeid tematisert på personalseminaret. Barnehagene hjalp til med å finne informanter. Foreldrene som ble intervjuet hadde alle et annet opprinnelsesland enn Norge. I fire av tilfellene kom begge foreldrene fra samme land og snakket samme språk. I ett av tilfellene hadde mor og far ulik bakgrunn, men ingen av dem fra Norge, og i ett kom mor fra Norge og far fra et annet land. Alle respondentene hadde bodd i Norge i flere år og snakket norsk. Intervjuene foregikk da også på norsk.

Valget av denne gruppen ble gjort for å få tak i foreldre med lengre erfaring med norsk barnehage. De ble ansett for å ha opparbeidet seg kjennskap til barnehagen over tid, og barna deres hadde levd hele eller store deler av livet i Norge. Andre kriterier for utvalg, for eksempel nylig ankomne migranter eller migranter som ikke snakket norsk, ville gitt et annet empirisk grunnlag. I denne studien ville vi se på erfaringer av barnehagens funksjon over tid, dermed ble valget av informanter som snakket norsk gjort.

Intervjuene ble foretatt av artikkelforfatter og to andre forskere tilknyttet prosjektet. Alle brukte samme intervjuguide, utviklet av forskergruppen. Intervjuene ble foretatt i barnehagene. Hadde vi gjort intervjuene i hjemmet kunne det gitt informantene en opplevelse av å være mer på hjemmebane. Vi vurderte det likevel slik at barnehagene var en arena foreldrene kjente, samtidig som vi var skjermet fra forstyrrelser et intervju i hjemmet kunne være utsatt for. Ulempen ved å intervju i barnehagen er at vi kunne bli identifisert med barnehagen. Vi la derfor vekt på å forklare vår rolle som forskere slik at vi ikke skulle oppfattes som representanter for barnehagen. Videre understreket vi at foreldrene ville sikres anonymitet og forklarte hvilke etiske retningslinjer deres skriftlige samtykke fulgte. Gjennom disse tiltakene søkte vi å redusere faren for intervju effekt (Jacobsen, 2015, s. 242).

Gruppeintervjuene med ansatte i de samme barnehagene (sett 2) ble foretatt på to ulike tidspunkt. Høsten 2018 ble fem intervju foretatt med til sammen 21 deltakere. Hvert intervju varte omtrent en time. I to av barnehagene ble informantene delt i to grupper med 3–5 deltakere. I den siste barnehagen satt informantene i en gruppe på fem. Deltakere var barnehagelærere og ungdomsarbeidere i alderen 26 til 55.

På forsommeren 2020 ble tre nye gruppeintervju foretatt i to av barnehagene. Den tredje barnehagen vegret seg for å stille til intervju på grunn av covid-19-situasjonen. Informantene som stilte til intervju var de samme som høsten 2018, men grunnet utskifting i stabene og driftsmessige hensyn under pandemien var antallet redusert til en gruppe med to deltakere og to grupper med tre deltakere, åtte deltakere til sammen. Intervjuene varte også denne gang en time.

De ulike intervjuene ble innholdsanalyser (Jacobsen, 2015, s. 207). Disse analysene ble gjort i ulike faser. Først ble hvert intervju lest som en sammenhengende tekst hvor enkeltutsagn ble tolket i rammen av hele intervjuet (Alvesson & Skjöldberg, 2017, s. 139). En slik holistisk fortolkningsramme passer godt til et mindre antall intervjuer og reduserer faren for at enkeltutsagn overfortolkes når de leses ute av kontekst. Ved å forankre tolkningen i intervjuets helhet kommer vi også nærmere det objektiverende perspektivet i hermeneutikken (Alvesson & Skjöldberg, 2017, s. 138). Dette perspektivet legger vekt på tekstens opphavsperson som kommunikator og søker å klarlegge hva denne formidler gjennom utsagnene i intervjuet (Gilje & Grimen, 1993, s. 157–170). I neste fase ble intervjuene kodet med erfaringsnære begrep, hvorpå neste fase innebar å kode tekstene med erfaringsfjerne begrep (Gilje & Grimen, 1993, s. 157–170). Disse begrepene ble koblet opp mot Yuval-Davis' og Granovetters teorier (se teoridel).

For å legge til rette for validering av tolkningene har jeg presentert empiri og fortolkninger på *Norsk barnehageforskningskonferanse 2019* og på et internasjonalt ph.d.-kurs som var tilknyttet forskningsprosjektet *Politics of belonging*. I foreliggende artikkel har jeg lagt vekt på å presentere forholdsvis mye empiri, slik at også leseren kan delta i valideringen av tolkningene (Eidsvåg, 2021, s. 20).

Etiske vurderinger

Forskningsprosjektet er godkjent av Norsk senter for forskningsdata, og alle informantene ble informert skriftlig og muntlig før de undertegnet samtykkeerklæring.

Når det gjelder intervjuene med foreldre gjorde vi følgende etiske vurderinger. Av hensyn til informantenes anonymitet, innhentet prosjektet svært få opplysninger om informantenes bakgrunn. Alder, arbeids- og familiesituasjon, varighet på opphold i Norge, sivilstatus og lignende ble ansett som for åpenbare identitetsmarkører. Forskergruppen vurderte dette som særlig viktig fordi prosjektet var kjent for alle foreldre, ansatte og barn i de tre prosjektbarnehagene. Selv om flere bakgrunnsopplysninger kunne ha tilført studien flere nyanser, vurderte vi hensyn til informantenes anonymitet som viktigere.

Intervjuene foregikk som nevnt på norsk. At intervjuene foregikk på intervjuers morsmål og ikke informantenes, påvirket maktforholdet i intervjusituasjonen. Som en av informantene sa i intervjuet, gir morsmål mulighet til å uttrykke seg mer nyansert og uanstrengt. Å bruke et andrespråk kan i mange tilfeller gi en opplevelse av avmakt. Man finner ikke ord for det man vil ha sagt og man er redd for å gjøre grammatiske feil. Vi var klar over dette og forsøkte å legge til rette for at intervjusituasjonen opplevdes så komfortabel som mulig språklig sett. På den andre siden vurderte vi det dit hen at å bruke tolk ville involvert en fortolker som også kunne ha påvirket kommunikasjonssituasjonen (Egilsson et al., 2021).

Informanter

Foreldre

I artikkelen gis informantene fiktive navn som indikerer kulturell bakgrunn, ellers holdes all annen informasjon om informantene tilbake.

Sett 1, foreldre: Almaz, Coskun, Daria, Emela, Marija og Matej

Ansatte

I alt 21 ansatte var informanter i de åtte intervjuene. Fem av dem gjengis med direkte sitat under. Disse har fått fiktive navn.

Sett 2, ansatte: Anna, Bente, Kari, Turid og Åse

Funn

Her presenteres funnene i tre deler. Den første delen handler om hvordan barnehagens foreldrearrangementer tilrettelegger for møter mellom foreldre. Den andre tar for seg hvordan foreldre knytter kontakter med andre foreldre gjennom barna. Den tredje ser på de ansattes erfaringer med å styrke foreldregruppens interne nettverk.

Tilhørighet gjennom barnehagens foreldrearrangementer

Barnehager samarbeider med foreldre på individ- og gruppenivå (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). I denne artikkelen er særlig gruppenivået interessant. Foruten foreldremøter arrangerer de fleste barnehager tilstelninger hvor foreldrene besøker barnehagen. Eksempler på slike arrangementer kan være FN-dag, Lucia, Samenes dag, påsketilstelning eller sommeravslutning. Arrangementene kan gjerne ha et enkelt måltid som en del av arrangementet.

I intervjuene med foreldrene (sett 1) ble slike arrangementer tematisert. Gjennomgående forklarte informantene at de satte pris på disse arrangementene. Marija sier for eksempel:

Det er en flott mulighet til å komme hit og snakke med andre foreldre. Jeg synes det er veldig flott. Du kan ikke sitte i et hjørne og være for deg selv. Fordi jeg synes det er viktig å vise for barna dine at det er greit å snakke med alle.

Informantene legger vekt på at foreldrearrangementene betyr mye for barna. De merker at barnet gleder seg til at foreldrene skal være i barnehagen sammen med dem. Derfor prøver foreldrene å få med seg foreldrearrangementene.

Når det gjelder betydningen slike arrangement har for foreldrenes egen tilhørighet, forteller flere av foreldrene at møtene med foreldrene i barnehagen gjør at de kan stoppe og slå av en prat når de treffes i andre sammenhenger. Coskun forteller:

Vi var på [foreldre]møtet. Senere traff vi dem [foreldre] andre steder. I sentrum eller på butikker, og da prater vi veldig mye. [...] Vi møtes her og der, for eksempel på treningene [barnets fotballtrening], og hver dag kommer vi jo her [barnehagen].

Coskun forteller videre at han gjerne kunne tenkt seg flere foreldrearrangement gjennom barnehagen.

Når det gjelder hvordan foreldre karakteriserer relasjonene til andre foreldre er følgende utsagn betegnende:

Jeg føler vi har en god tone med en del foreldre, så det er litt sånn at vi er litt mer enn bare liksom de som jeg kjenner fra barnehagen. Men som sagt treffer vi hverandre ikke utenom når det gjelder barna. (Matej)

Også de andre foreldrene setter ord på lignende erfaringer. Foreldrene kjenner andre foreldre gjennom barna, men de bruker ikke ordet vennskap om disse relasjonene. Unntaket her er Almaz. Når Almaz forklarer på hvilken måte barnehagen har vært en plass hvor hun selv føler tilhørighet, sier hun at hun har blitt kjent med andre foreldre gjennom barnehagen. Hun har blitt venner med andre fra samme opprinnelsesland som hun selv. Og hun har blitt venner med foreldrene til ei av jentene dattera er venn med. Historien er annerledes

når det kommer til foreldre som ikke er migranter. Hun forteller at hun ikke kjenner dem noe særlig.

Foreldrenes tilhørighet gjennom barnas venner

Barnas vennekrets

I intervjuene forteller alle foreldrene at de opplever barnehagen som viktig for barnets vennekrets. Siden barn tilbringer mye av ukedagene i barnehagen, er ikke dette oppsiktsvekkende. Det vil ikke være urimelig å anta at lignende funn kunne bli gjort ved større kartlegginger av ulike foreldres oppfatning av barnas vennekrets. Med andre ord er dette trolig ikke noe som særskilt karakteriserer migrantfamilier. Samtalene med foreldrene i denne studien, gir likevel innsikt i noen nyanser ved hvordan foreldrene tenker.

Almaz opplever at det er lettere å bli kjent med foreldre som har samme kulturelle bakgrunn som henne selv. Hun har knyttet nære bånd til foreldre som har samme bakgrunn som hun selv. Almaz forteller at dattera har venner som også har migrantbakgrunn. Hun trekker fram barn som er fra det samme kontinentet som henne. Almaz forteller videre at datteras vennekrets ikke utelukkende er knyttet til barnehagen. Også i menigheten de går i, treffer hun venner. Menigheten er en migrantmenighet hvor Almaz og familien hennes kan bruke morsmålet sitt. I Almaz' forklaring kan det se ut til at foreldrenes språklige og kulturelle bakgrunn er viktigere faktorer for datteras vennekrets enn barnehagen. Her skiller Almaz seg ut fra de andre foreldrene i intervjumaterialet.

De andre foreldrene ser på barnehagen som den viktigste arenaen for barnets omgang med jevnaldrende. De forteller at de aktivt forsøker å legge til rette for at barna utvikler vennskap gjennom å invitere lekekamerater med hjem og å delta på fritidsaktiviteter. Foreldrene i studien ser på barnehagen som en arena der barna får utvikle sosiale evner. De er opptatt av å få på plass vennskap og samværsmønstre fordi det har stor betydning for barnas emosjonelle liv. Sammenlignet med betydningen barn i nabolaget har, oppfatter foreldrene barnehagen som en viktigere arena.

Coskun forteller at gutten har sin vennekrets i barnehagen. Disse vennene treffer sønnen igjen på fotballtrening og når foreldrene avtaler at barna skal leke sammen. Når det gjelder barna i nabolaget, er situasjonen ulik.

De [barna] bare treffes og så tar de huska et par ganger og så rutsjer de. En halvtime, en time, og så ser de dem ikke igjen. (Coskun)

Gutten hans treffer andre barn i nabolaget, men de treffene er gjerne korte og fører ikke til varige vennskap. I likhet med Coskun, forteller Matej at sønnen har nesten alle vennene sine gjennom barnehagen selv om han også treffer andre barn.

Ja, han går på en del ting som barn fra andre barnehager går på, men i nabolaget er det bare barna fra barnehagen han treffer. (Matej)

Betydning av bosted i nærheten av barnehagen

Nabolagsprofil og boligtype har selvsagt også noe å si for hvilke relasjoner barna har mulighet til å utvikle. Emela forteller at deres familie har naboene tett på. Hun forteller at barnehagen er viktig for sønnens vennekrets, men gutten har også venner i nabolaget som ikke går i samme barnehage. De bor så nærme at de kan besøke hverandre uten å ta på sko.

Ja, vi har en nabogutt fra Norge, de er på samme alder. Så han kommer til oss og av og til går [sønnen] til dem. De bor første etasje, vi bor andre etasje. Så det [...] han går i tøflene. Så det er praktisk. (Emela)

Daria har imidlertid andre erfaringer. Hun har ikke inntrykk av at det er mange barn i nabolaget. Vennene i barnehagen blir dermed viktigere.

Og det er mange eldre folk. Vi har lekeplass, men det er ikke mange jeg har sett på den lekeplassen. Vi har tenkt over det, så vi tenker på å flytte litt nærmere barnehagen, men det er ikke sånn kjempelett. (Daria)

I nabolaget der Darias familie bor er det få barn. Dette begrenser selvsagt muligheten for å utvikle vennskap utenfor barnehagen. Daria forklarer videre om hvordan hun opplever barnehagens betydning for guttens sosiale liv. I deres situasjon mener hun at betydningen forsterkes ytterligere av fravær av storfamilien.

Den [barnehagen] har en veldig stor rolle med tanke på at han har ikke noen søsken. Han har ikke familie, det vil si han har jo mor og far, men ikke andre. Så jeg synes at barnehagen har en veldig stor rolle i å inkludere han i fellesskapet i barnehagen. (Daria)

De ansatte (sett 2, intervju juni 2020) forteller også om hvordan bosted har betydning for barnas leke-avtaler på fritiden.

Anna: For det er jo ofte de som bor i samme gaten [sier], skal jeg komme til deg i ettermiddag, skal jeg komme til deg da. Men det føler jeg ikke de som bor litt i utkanten gjør.

Bente: Nei. De er jo mer avhengig av foreldrene til en viss grad ... så det kan godt være de føler det på ettermiddagen at de ikke har så stor tilhørighet til gruppen i forhold til de som bor i gaten.

Barn som bor et stykke unna de andre er avhengig av at foreldrene legger til rette for barnas lek på fritiden. Terskelen for at barn og foreldre møtes, er høyere.

Barnehagens arbeid for å skape nettverk mellom foreldre

Intervju med ansatte høsten 2018

Ansatte forteller at foreldre generelt har betydning for barnas valg av lekekamerater. Noen ganger forsøker foreldrene å påvirke barnas preferanser. Ansatte forteller om foreldre som tar kontakt og vil flytte barn over på en annen avdeling fordi barnet der vil kunne leke med nabobarnet. Andre foreldre ønsker at barnet skal leke med andre barn som de mener har en positiv innvirkning på barnets oppførsel. Ansatte opplever det enkelte ganger slik at de må ta mer hensyn til foreldrenes ønsker enn til barnegruppa som helhet.

Ansatte kjenner likevel på dilemmaer knyttet til å tematisere hvordan de kan ta opp slike temaer med foreldre. I et av intervjuene hadde personalet hatt kurs der blant annet foreldres rolle ble vektlagt, men å forklare dette til foreldre uten at de opplever det som et inngrep i deres privatliv, kan være krevende.

De ansatte mente likevel at det gikk an å informere om foreldrenes betydning. Som en del av utviklingsdelen av prosjektet *Politics of belonging*, avtalte vi derfor i en av barnehagene å tematisere foreldres rolle for tilhørighet i barnehagen. På et foreldremøte samtalte forskere, ansatte og foreldre om verdien av foreldrenes nettverk for barn og for foreldrene selv. I intervjuene med de ansatte ved prosjektslutt, juni 2020, ble dette tematisert av de ansatte.

Intervju forsommeren 2020

I et intervju foretatt i juni 2020 forteller de ansatte om inntrykket de har av at foreldre har videreutviklet nettverket gjennom barnehagen. Dette nettverket går på tvers av ulike bakgrunner. De ansatte har inntrykk av at foreldrene er flinke til å invitere ulike barn med hjem.

Mange foreldre er og veldig flinke til å plukke ut litt forskjellige fra gang til gang. At det ikke er samme ungen hver gang. (Anna)

De ansatte fortalte at foreldre hadde blitt bevisst på dette gjennom foreldremøtet i regi av prosjektet.

I et annet intervju forteller informantene om en lignende erfaring. Denne prosjektbarnehagen hadde lenge arbeidet med å utvikle samarbeid mellom foreldrene. De hadde jobbet bevisst med å løfte fram en ressursorientert tilnærming til mangfold blant foreldrene. Denne satsingen hadde de gjort før forskningsprosjektet begynte.

Barnehagen her hadde tidligere, for mange år siden, hadde jo litt stempel som barnehagen med alle innvandrerne. Og det var litt med negativt fortegn. Det hørte vi, «det er der alle svartingene går». Det er mange år siden. Men vi har jo jobbet intenst i mange år med å snu ... altså å få inn et ressursperspektiv ved å trekke inn foreldre og vise kvaliteten, vise fordelene, vise det fantastiske ved å ha et sånt, sant. Og så få på en måte ryktet litt ut på bygden. Og nå har vi jo faktisk folk som kommer på døren og vil ha plass her fordi de har hørt så mye flott om oss. (Åse)

Arbeidet har ifølge de ansatte, båret frukter. Barnehagen har fått et bedre rykte, slik målet også var for dette arbeidet. Et annet resultat er betydningen dette har hatt for foreldrenes nettverk.

Så har jo den snuoperasjonen vi har holdt på med i mange år ... den har jo ... som vi fikk høre nå på foreldremøtet at foreldrene networker på en annen måte nå og de sier herlighet vi har jo kontakt med familier og folk som de aldri ellers hadde hatt kontakt med hvis det ikke var for barnehagen, fordi at de inviterer hverandre hjem og omgås.
(Åse)

Gjennom barna knytter foreldre kontakter med familier som de ellers ikke ville hatt kontakt med.

Drøfting

I likhet med de aller fleste barnehager har også barnehagene i studien ulike arrangement hvor foreldre blir invitert til å delta. Disse arrangementene framstår som mulige anledninger til å skape transversal tilhørighet. Her kan foreldre snakke med andre foreldre og utveksle erfaringer om barna sine. Bånd kan bli knyttet på tvers av ulik bakgrunn, og foreldre og ansatte kan utvikle epistemologiske fellesskap hvor erfaringer og kunnskaper utveksles (Yuval-Davis, 2010, s. 277). Et slikt formål er forankret i solidaritet og frigjørende verdier (Yuval-Davis, 2009, s. 15) og kan forstås som en forlengelse av rammeplanens formuleringer om mangfold og fellesskap (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9).

Empirien i denne studien kan tyde på at foreldrearrangement har et stort potensial i så måte. De ansatte som hadde brukt foreldremøtet til å snakke om tilhørighet, fortalte hvordan dette hadde hatt positive ringvirkninger på foreldregruppa. Tidligere forskning har vist at barnehageansatte og foreldre kan ha utfordringer i kommunikasjonen (Norheim & Moser, 2020). Foreldrearrangementer framstår som arenaer der disse problemene kan avhjelpes. Uformelle samtaler kan være med på å bryte ned kommunikasjonsbarrierer og sikre grunnlag for å forbedre samarbeidet. Her kan både foreldres og ansattes usikkerhet imøtegås slik at partene blir tryggere på samarbeidet (Sønsthagen, 2018). Foreldre kan utvikle sine relasjoner til de ansatte (Solberg, 2018) i en annen sammenhengen enn hente-og-bringe-situasjoner (Solberg, 2019), og gjerne bli tryggere på hvordan de ansatte oppfatter dem som foreldre (Andenæs, 2011). I hvor stor grad barnehagene ser foreldrearrangement som en anledning til å utvikle samarbeid og kommunikasjonen med foreldre, er imidlertid et spørsmål som krever mer forskning.

Foreldrene i studien ga klart uttrykk for at de aller fleste av relasjonene de fikk til andre foreldre gjennom barnehagen, kan karakteriseres som svake bånd (*weak ties*). Bare én av foreldrene, Almaz, fortalte at hun hadde utviklet vennskapsbånd, et sterkt bånd til andre foreldre i barnehagen. Dette vennskapet var til en fra samme opprinnelsesland

som hun selv. Svake bånd ser imidlertid ut til å bidra til foreldrenes identifikasjon og følelsesmessige tilknytning til lokalsamfunnet fordi foreldrene treffer hverandre igjen på andre arenaer.

Når det gjelder foreldrenes tilhørighet til nabolag og lokalsamfunn gjennom barnehagen, er foreldrearrangementene bare en av flere brikker. I intervjuene la foreldrene vekt på barnehagens betydning for barnas sosiale omgangskrets. Foreldrene forteller at barnehagen er den viktigste arenaen hvor barna utvikler vennskap. Dette kan tyde på at barnehagen har tatt over mye av den rollen nabolagene hadde tidligere i barnas sosialisering (Kasin & Bergflødt, 2014, s. 30). I intervjuene går det fram at bosted nær barnehagen eller nær andre barn fra barnehagen har betydning for barnets og, gjennom barnet, også foreldrenes sosiale liv i nabolaget.

Til sammenligning med skolen hvor skolekretser og nærskoleprinsippet har stått sterkt, er barnehageplass løsere forbundet med nærhet til hjemmet. For barn i barnehagealder kan dette også bety løsere tilknytning til naboer og nabobarn. Som flere av foreldrene forklarer i intervjuene, blir møtene med barn i nabolaget som de ikke kjenner fra barnehagen, ofte korte og spontane.

På denne måten kan det argumenteres for at barnehagens fellesskap legger premisser for stedstilhørighet fordi dette fellesskapet er så viktig for barnas vennskap. Når bosted faller sammen med et av barnehagens nærmiljø, og særlig dersom flere familier tilknyttet samme barnehage deler samme nærmiljø, kan det styrke barnets og foreldrenes stedstilhørighet.

Sett med Yuval-Davis' perspektiv kan vi si at sosiale relasjoner er grunnlaget for barnets emosjonelle tilhørighet (*identifications and emotional attachment*). Foreldrene mener det er viktig at barnet utvikler vennskap og kan kjenne tilhørighet til personer utenfor familien også. Slike relasjoner utvider barnets perspektiv. Barnet har noen det kjenner som det kan føle tilhørighet til.

Kjennskap til personer i nærmiljøet og stedstilhørighet henger nøye sammen (Horrigo, 2021, s. 62). Dette bekreftes i inneværende studie. Her er det særlig barnets vennekrets som danner grunnlaget ikke bare for barnets tilhørighet til lokalsamfunnet, men også foreldrenes følelse av tilhørighet. Barnas vennskapsbånd i barnehagen (*strong ties*) gir foreldre anledning til å knytte løsere bånd (*weak ties*) til andre foreldre.

De ansatte i barnehagen fortalte om ulike former for nettverksarbeid blant foreldre. I det ene tilfellet ble et møte med de pedagogiske lederne utgangspunkt for videre arbeid med tilhørighet blant foreldrene. Barnehagens betydning for barns og foreldres tilhørighet ble tematisert på et foreldremøte og senere fulgt opp av personalet. I det andre tilfelle dannet negative oppfatninger av barnehagen utgangspunktet. Barnehagen arbeidet aktivt inn mot foreldrene for å skape et ressursorientert bilde av barnehagens mangfold.

Personalet i begge barnehagene forteller i intervjuene at arbeidet har fungert. Nettverk blant foreldre har hatt positive virkninger for foreldrene og for barnehagens omdømme. Det er verdt å merke seg refleksjonene de ansatte hadde rundt grensene for hva som var innenfor barnehagens mandat og når de trådte inn i familienes private sfære. Det synes

å være uproblematisk å invitere foreldre på ulike arrangement i barnehagen. Disse foregår i barnehagen innenfor den vanlige åpningstiden. De ansattes refleksjoner tyder på at de erfarer barnehagens tilrettelegging for foreldrenes nettverk og for barnas møtepunkt hjemme hos hverandre på fritiden, å være i ytterkanten av barnehagens mandat. Her må barnehagen forholde seg til et grunnleggende prinsipp om frivillighet. Det blir da som informantene reflekterte over, en balansegang mellom opplysning, oppfordring og respekt for foreldres prioriteringer. Her møtes barnehagen som offentlig institusjon og familiene som privat sfære. Et funn er likevel at dersom barnehagen lykkes med å finne denne balansegangen, har den stort potensial til å være en møteplass hvor transversal tilhørighet dannes, ikke bare for barna, men også for foreldre.

Konklusjoner

Avslutningsvis kan denne studiens funn oppsummeres på følgende måte:

Barnehagens foreldrearrangementer er betydningsfulle, selv om de ikke forekommer så ofte. Informantene uttrykker at de stifter bekjentskap med foreldre, noe som siden gjør det naturlig å slå av en prat når de møtes på andre arenaer. Videre peker materialet på betydningen av at barnas vennekrets i stor grad er knyttet til barnehagen. Barnas tilhørighet gjennom barnehagen har innvirkning på deres tilhørighet i den private sfæren. Dersom barnet bor i nærheten av venner fra barnehagen, trekkes barnet mot disse vennene også på fritiden. Sjansen for at dette skjer er større dersom hjemmet er i nærheten av barnehagen. Dette påvirker igjen foreldrenes muligheter til å utvikle bekjentskapene til andre foreldre. Møtene i barnehagen blir en del av flere møter på ulike arenaer som på butikken, kjøpesenteret og barnas fritidsaktiviteter. Barnehagen har mulighet til å forsterke disse båndene gjennom samarbeid og ved å gi foreldre innsikt i tilhørighetsprosesser blant barna og hvordan familiers tilhørighet til nabolag og lokalsamfunn kan styrkes.

Barnehagen kan være et sted hvor transversal tilhørighet er noe annet enn et ideal. Tilhørigheten gjennom barnehagen dannes imidlertid i hovedsak via svake bånd. Slike bånd skal likevel ikke undervurderes som en integrerende faktor i lokalsamfunnet hvor barnehagen ligger.

Forfatteromtale

Gunnar Magnus Eidsvåg er førsteamanuensis i Religion, livssyn og etikk ved Institutt for barnehagelærerutdanning ved Universitetet i Stavanger. Han har blant annet forsket på profesjonsetikk, samt på multikulturalitet og multireligiøsitet i barnehagen.

Referanser

- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2017). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur.
- Andenæs, A. (2011). Chains of care. *Nordic Psychology*, 63(2), 49–67. <https://doi.org/10.1027/1901-2276/a000032>
- Andenæs, A. (2012). Hvilket barn? Om barneliv, barnehage og utvikling. *Nordisk barnehageforskning*, 5, 1–14.
- Antonsich, M. (2010). Searching for belonging: An analytical framework. *Geography Compass*, 4(6), 655–659. <https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2009.00317.x>
- Bae, B. (2011). Barnehagebarns medvirkning. I B. Bae (Red.), *Medvirkning i barnehagen: Potensialer i det uforutsette* (s. 13–31). Fagbokforlaget.
- Berge, A. & Johansson E. (2021). The politics of belonging: Educators' interpretations of communities, positions, and borders in preschool. *International Research in Early Childhood Education*, 11(2), 24–40.
- Birkeland, Å. & Ødemotland, S. (2020). Barnehagelæreren som verdensborger. I L. T. Grindheim & G. Aaserud (Red.), *Barnehagelæreren – en verdibygger* (s. 57–69). Fagbokforlaget.
- Boldermo, S. (2020). Fleeting moments: Young children's negotiations of belonging and togetherness. *International Journal of Early Years Education*, 28(2), 136–150. <https://doi.org/10.1080/09669760.2020.1765089>
- Bratterud, Å., Sandseter, E. B. H. & Seland, M. (2012). *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen – barn, foreldre og ansattes perspektiver* (Rapport 21/2012). NTNU Samfunnsforskning.
- Børhaug, K. (2011). Barnehageorganisasjonen – autonomi eller standardisering? *FoU i Praksis*, 5, 49–66.
- De Gioia, K. (2015). Immigrant and refugee mothers' experiences of the transition into childcare: A case study. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(5), 662–672. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2014.970854>
- Drugli, M. B. & Undheim, A. M. (2012). Partnership between parents and caregivers of young children in full-time daycare. *Child Care in Practice*, 18(1), 51–65. <https://doi.org/10.1080/13575279.2011.621887>
- Eek-Karlsson, L. & Emilson, A. (2021). Normalised diversity: Educator's beliefs about children's belonging in Swedish early childhood education. *Early Years*. <https://doi.org/10.1080/09575146.2021.1951677>
- Egilsson, B., Einarsdóttir, J., & Dockett, S. (2021). Methodological and ethical challenges in cross-language qualitative research: The role of interpreters. *European Early Childhood Education Research Journal*. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1992463>

- Eidsvåg, G. M. (2021). *Etikk i barnehagen: Syv samtaler om nærhet, omsorg og lykke*. Universitetsforlaget.
- Eidsvåg, G. M. & Rosell, L. Y. (2021). The power of belonging: Interactions and values in children's group play in early childhood programs. *International Journal of Early Childhood*, 53, 83–99. <https://doi.org/10.1007/s13158-021-00284-w>
- Einarsdóttir, J. & Jónsdóttir, A. H. (2019). Parent-preschool partnership: Many levels of power. *Early Years*, 39(2), 175–189. <https://doi.org/10.1080/09575146.2017.1358700>
- Einarsdóttir, J. & Ólafsdóttir, S. (2020). Children's perspectives on belonging in Icelandic preschools. I J. Murray, B. B. Swadener & K. Smith (Red.), *Routledge international handbook of young children's rights* (kap. 35). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780367142025>
- Gilje, N. & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Universitetsforlaget.
- Gjervan, M., Andersen, C. E. & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360–1380. <https://doi.org/10.1086/225469>
- Gulbrandsen, L. & Eliassen, E. (2013). *Kvalitet i barnehager: Rapport fra en undersøkelse av strukturell kvalitet høsten 2012*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Guo, K. & Dalli, C. (2016). Belonging as a force of agency: An exploration of immigrant children's everyday life in early childhood settings. *Global Studies of Childhoods*, 6(3), 254–267. <https://doi.org/10.1177/2043610616665036>
- Hadley, F. (2012). Early childhood staff and families' perceptions: Diverse views about important experiences for children aged 3–5 years in early childhood settings. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 13(1), 38–49. <https://doi.org/10.2304/ciec.2012.13.1.38>
- Haugset, A. S., Nilsen, R. D. & Haugum, M. (2016). *Spørsmål til Barnehage-Norge 2015 (Resultat fra en årlig undersøkelse fra Udir til barnehagesektoren)* (TFoU-rapport 2015:19). Trøndelag forskning og utvikling.
- Holmøy, K. R. (2008, 21. november). *Vinje i verden*. AmnestyMagasinet. <https://amnesty.no/amnestymagasinet-4-2008-verden-i-vinje>
- Horrigmo, K. J. (2021). Nærmiljø og samfunn – stedsforståelse og tilhørighet. I K. J. Horrigo & K. T. Rosland (Red.), *Fagdidaktikk for SRLE* (s. 54–77). Cappelen Damm Akademisk.
- Horrigmo, K. J., Bakken, Y. & Børhaug, K. (2021). Utdanning til bærekraft – nærmiljø og samfunn. I K. J. Horrigo & K. T. Rosland (Red.), *Fagdidaktikk for SRLE* (s. 129–145). Cappelen Damm Akademisk.

- Hovdelien, O. (2014). The limitations of multiculturalism in Norwegian early childhood education. *International Journal of Inclusive Education*, 18(11), 1107–1119. <https://doi.org/10.1080/13603116.2013.875069>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* Cappelen Damm Akademisk.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Johansson, E. & Rosell, Y. (2021). Social sustainability through children's expressions of belonging in peer communities. *Sustainability*, 13(7), 3839. <https://doi.org/10.3390/su13073839>
- Johansson, E. & Puroila, A. M. (2021). Research perspectives on the politics of belonging in early years education. *International Journal of Early Childhood*, 53, 1–8. <https://doi.org/10.1007/s13158-021-00288-6>
- Johansen, K. T. (2020, 3. september). *Nasjonal foreldreundersøkelse – eventyret om Keiserens nye klær*. Barnehage.no. <https://www.barnehage.no/foreldreundersokelsen/nasjonal-foreldreundersokelse---eventyret-om-keiserens-nye-klær/142940>
- Juutinen, J., Puroila, A. M., & Johansson, E. (2018). «There is no room for you!» The politics of belonging in children's play situations. I E. Johansson, A. Emilson, & A. M. Puroila (Red.), *Values in early childhood settings* (s. 249–264). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-75559-5_15
- Kasin, O. & Bergflødt, S. (2014). *Samfunnsfag for barnehagelærere*. Cappelen Damm Akademisk.
- Kongsgård, B. (2011). Et studium av samtalen mellom foreldre med ulik kulturell bakgrunn i en fokusgruppe. Hva sier de om barneoppdragelse, opplevelser og læring? Erfaringer fra en pilotstudie. *Nordisk tidsskrift for helseforskning*, 7, 79–91.
- Korsnes, O., Andersen, H. & Brante, T. (1997). *Sosiologisk leksikon*. Universitetsforlaget.
- Krogstad, K. (2021). Foreldres verdisyn i barneoppdragelsen. I K. J. Horrigmo & K. T. Rosland (Red.), *Fagdidaktikk for SRLE* (s. 89–99). Cappelen Damm Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Kyrönlampi, T., Uitto, M. & Puroila, A. M. (2021). Place, peers, and play: Children's belonging in a preprimary school setting. *International Journal of Early Childhood*, 53, 65–82. <https://doi.org/10.1007/s13158-021-00285-9>
- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2020). Styrerblick på foreldreundersøkelser i barnehagen. *Utbildning och lärande*, 14(1), 103–120. <https://hdl.handle.net/11250/2775247>
- Moen, K. H. (2011). *Nærmiljø og samfunn i barnehagen* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Moskvil, M. E. (2021). Andrespråksdeltakelse i bringesituasjonen i barnehagen – en utforskning av utvekslingsstrukturanalyse som analysemetode i interaksjonell andrespråkforskning. *NOA norsk som andrespråk*, 37, 183–208. <https://ojs.novus.no/index.php/NOA/article/view/1995>

- Moss, P. & Penn, H. (2012). *Transforming nursery education*. Sage Publications.
- Norheim, H. & Moser, T. (2020). Barriers and facilitators for partnerships between parents with immigrant backgrounds and professionals in ECEC: A review based on empirical research. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(6), 789–805. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1836582>
- Norheim, H., Moser, T. & Broekhuizen, M. (2022). Partnership in multicultural ECEC settings in Norway: Perspectives from parents and professionals. *Nordisk barnehageforskning*, 19(1), 40–60. <https://doi.org/10.23865/nbf.v19.228>
- Ottestad, A. M. & Andersen, C. E. (2012). 'Ressursorientert tilnærming til språklig og kulturelt mangfold': Diskursive lesninger av inkludering i barnehagen. *Nordisk barnehageforskning*, 5(2), 1–21.
- Pesch, A. M. (2018). Syn på flerspråklighet som diskursive vilkår for barnehagens samarbeid med foreldre til flerspråklige barn. *NOA norsk som andrespråk*, 34, 158–188. <https://hdl.handle.net/10037/15080>
- Postholm, M. B. (2019). *Research and development in school. Grounded in cultural historical activity theory*. Brill.
- Ree, M. (2020). *Vilkår for barns medvirkning i fellesskap i barnehagen* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Stavanger]. <https://hdl.handle.net/11250/2684927>
- Roffey, S. (2013). Inclusive and exclusive belonging: The impact on individual and community well-being. *Educational & Child Psychology*, 30, 38–49.
- Rydland, H. T. & Christensen, D. A. (2021). *Foreldrevurderingar og ny rammeplan. Brukarundersøkingar før og etter implementeringa av ny rammeplan for barnehagen* (Rapport 5). NORCE Samfunn.
- Sadownik, A. (2018). Belonging and participation at stake. Polish migrant children about (mis)recognition of their needs in Norwegian ECECs. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(6), 956–971. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2018.1533711>
- Sand, S. (2016). *Ulikhet og fellesskap: Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Oplandske Bokforlag.
- Seland, M. (2018). Individet og fellesskapet: Valgfrihet og medvirkning som konkurrerende praksiser. I V. Glaser, K. H. Moen, F. Søbstad & S. Mørreaunet (Red.), *Barnehagens grunnsteiner: Formålet med barnehagen* (s. 271–284). Universitetsforlaget.
- Solberg, J. (2018). Kindergarten practice: The situated socialization of minority parents. *Nordic Journal of Comparative and International Education*, 2(1), 39–54. <https://doi.org/10.7577/njcie.2238>
- Solberg, J. (2019). Hverdagsmøtene mellom foreldre og ansatte i barnehagen – nok voksenrammer? *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*, 18(1). <https://doi.org/10.7577/nbf.3433>

- Sumsion, J. & Wong, S. (2011). Interrogating 'belonging' in belonging, being, and becoming: The early years learning framework for Australia. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 12(1), 28–45. <https://doi.org/10.2304/ciec.2011.12.1.28>
- Sønsthagen, A. G. (2018). «Jeg savner barnet mitt.» Møter mellom somaliske mødre og barnehagen. *Nordic Journal of Comparative and International Education*, 2(1), 55–71. <https://doi.org/10.7577/njcie.2289>
- Tveitereid, K. (2018). Inkludering i barnehagens fellesskap: Samarbeid mellom minoritetsfamilien og barnehagens personale – en systematisk litteraturgjennomgang 2012–2017. *Paideia*, 16, 33–45. <https://tidsskrift.dk/Paideia/article/view/125760>
- Universitets- og høyskolerådet. (2018). *Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning*. https://www.uhr.no/_f/p1/i8dd41933-bff1-433c-a82c-2110165de29d/blu-nasjonale-retningslinjer-ferdig-godkjent.pdf
- Universitetet i Stavanger. (2020, 10. desember 2021). *Tilhørighet i barnehagen*. <https://www.uis.no/nb/forskning/tilhorighet-i-barnehagen>
- Yuval-Davis, N. (2006). Belonging and the politics of belonging. *Patterns of Prejudice*, 40(3), 197–214. <https://doi.org/10.1080/00313220600769331>
- Yuval-Davis, N. (2007). Intersectionality, citizenship and contemporary politics of belonging. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 10(4), 561–574. <https://doi.org/10.1080/13698230701660220>
- Yuval-Davis, N. (2009). Women, globalization and contemporary politics of belonging. *Gender, Technology and Development*, 13(1), 1–19. <https://doi.org/10.1177/097185240901300101>
- Yuval-Davis, N. (2010). Theorizing identity: Beyond the 'us' and 'them' dichotomy. *Patterns of Prejudice*, 44(3), 261–280. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2010.489736>
- Yuval-Davis, N. (2011). *The politics of belonging: Intersectional contestations*. Sage.
- Yuval-Davis, N. (2015). Situated intersectionality and social inequality. *Raisons politiques* 58, 91–100. <https://doi.org/10.3917/rai.058.0091>
- Wolf, K. D. (2019). Samarbeid i barnehagen – «Like barn leker best»? *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 103(2), 172–183. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2019-02-03-04>
- Wolf, K. D. (2021). Stakeholders' opinions of quality in Norwegian kindergartens. *Early Years*, 41(4), 336–352. <https://doi.org/10.1080/09575146.2018.1547686>
- Østrem, S. (2018). Barnehagen som velferdsordning, pedagogisk virksomhet og møtested. I S. Østrem (Red.), *Barnehagen som samfunnsinstitusjon* (s. 11–30). Cappelen Damm Akademisk.